

► Algemeen

DSO / Strategie, Externe betrekkingen, Portfoliomanagement en Onderzoek

SEPO verbindt en adviseert met portefeuille overstijgende blik over de beleidsthema's van DSO. Het team Onderzoek verzamelt en ontsluit de benodigde informatie en kennis, monitort relevante ontwikkelingen, evalueert beleidsmaatregelen en adviseert hierover voor de DSO-vakgebieden.

Mei 2022

Leefbaarometer 3.0, leefbaarheid in Den Haag in kaart

De Leefbaarometer is in opdracht van het ministerie van BZK ontwikkeld om op een laag schaalniveau een inschatting te bieden van de leefbaarheid in Nederland. Begin 2022 kwam er een update online: de Leefbaarometer 3.0. De Leefbaarometer vormt een aanvullend instrument op monitors zoals de Leefbaarheidskring, de Leefbaarheidseffectrapportage en het CBS-dashboard Brede Welvaart.

In deze kenniswijzer wordt de opzet van de Leefbaarometer kort toegelicht en worden de belangrijkste resultaten voor Den Haag met een aantal kaarten in beeld gebracht.

De Leefbaarometer geeft voor de Haagse wijken en buurten een divers beeld, met gunstig scorende gebieden maar ook twaalf buurten waar de leefbaarheid onvoldoende tot zeer onvoldoende wordt geacht. Vanaf 2014 is het aantal slecht scorende buurten echter wel afgenomen. Ook is het totaalbeeld voor Den Haag verbeterd.

Achtergrond en methodiek

De Leefbaarometer is een voorspellingsmodel dat op basis van omgevingskenmerken iets verteld over de te verwachten leefbaarheidssituatie in een gebied. Met dit instrument wordt ook inzicht verkregen in ontwikkeling van leefbaarheid en in verschillen tussen gebieden. Het kabinet gebruikt de Leefbaarometer om de Kamer te informeren. De opstellers hanteren deze definitie:

Leefbaarheid is de mate waarin de omgeving aansluit bij de eisen en wensen die er door de mens aan worden gesteld.

Voor ontwikkeling van het voorspellingsmodel is leefbaarheid eerst gemeten aan de hand van een *beoordelingsmodel* (rapportcijfer dat bewoners in enquêtes¹ geven aan de eigen wijk of buurt) en een *gedragsmodel woningmarkt* (de voorkeuren voor een wijk of buurt, tot uiting komend in woningprijzen²). Deze twee kenmerken zijn beschikbaar voor een groot aantal gebieden in Nederland en werden samengevoegd tot één waarderingscijfer voor elk gebied. Vervolgens is met uitgebreide statistische analyse de samenhang onderzocht tussen dit waarderingscijfer en diverse omgevingskenmerken. Het gaat om kenmerken die via CBS en andere bronnen voor heel Nederland op gedetailleerd schaalniveau beschikbaar zijn, zoals aanwezige woningtypen, nabijheid van groen, water en zorgvoorzieningen, autodichtheid, inwonerdichtheid en ervaren overlast en onveiligheid.

¹ WoON 2018, Woningmarktonderzoek Nederland

De bijna vijftig kenmerken zijn onderverdeeld in vijf dimensies:

- Woningvoorraad
- Fysieke omgeving
- Voorzieningen
- Sociale samenhang
- Overlast & onveiligheid

De Leefbaarometer bevat informatie over de periode 2002 tot 2020 en de data worden iedere twee jaar geactualiseerd. In de editie 3.0 zijn ook een aantal onderliggende kenmerken vervangen. Nieuw zijn bijvoorbeeld hittestress, diversiteit levensfase en (ervaren) sociale cohesie. een aantal omgevingskenmerken die potentieel als stigmatiserend kunnen worden ervaren zijn weggelaten. Dat betreft indicatoren die refereren aan migratieachtergrond, leeftijd, uitkeringsafhankelijkheid, huishoudsamenstelling en opleiding. De herziene aanpak is toegepast op actuele cijfers maar ook voor de voorgaande jaren doorgevoerd. De resultaten over eerdere jaren wijken daarom soms af van eerdere publicaties.

Bruikbaarheid van de Leefbaarometer

De Leefbaarometer biedt een signalering van ruimtelijke verschillen en trends die aanleiding kan vormen voor verdiepend onderzoek en gericht beleid ter plaatse. Het instrument kan als informatiebron worden gebruikt door gemeenten, corporaties en andere partijen die betrokken zijn bij buurten en wijken. Leefbaarheid wordt

² Hiervoor zijn o.a. ruim 700 duizend transacties op de woningmarkt in de jaren 2017-2019 geanalyseerd

gerapporteerd op diverse schaalniveaus, van gemeente, wijk, buurt, postcodegebied tot op “gridniveau” (gebieden van 100x100 meter). Daarmee biedt het uniforme en vergelijkbare informatie voor divers beleid, van buurtaanpak tot regiostrategie.

De Leefbaarometer geeft niet zonder meer aan hoe de leefbaarheid kan worden verbeterd of welke verandering van omgevingskenmerken direct leidt tot verbetering. Dat komt doordat niet alle omgevingskenmerken die van invloed (kunnen) zijn in het model zijn meegenomen en de betrokken omgevingskenmerken steeds in hun samenhang een voorspellende waarde hebben. In werkelijkheid kan de situatie ter plekke afwijken van deze statistische voorspelling. De onderscheiden dimensies en onderliggende omgevingskenmerken geven wel richting aan de zoektocht naar knelpunten en kansen. Stimuleringsbeleid vraagt uiteindelijk maatwerk op de specifieke situatie en weging van welke leefbaarheidsaspecten het meest belangrijk worden gevonden voor (en door) de betreffende buurt of wijk. Ook hiervoor zijn enquêtes of andere peilingen bruikbaar.

De Leefbaarometer en toelichtende informatie worden gepubliceerd op [Leefbaarometer.nl](https://leefbaarometer.nl). Op de website worden ze in kaart getoond maar daar zijn ook de data te downloaden.

Belangrijkste resultaten voor Nederland en G4

De leefbaarheid wordt in kaart op twee manieren weergegeven. De eerste is een schaalverdeling met negen klassen, van ‘zeer onvoldoende’ tot ‘uitstekend’. Hierbij is aangesloten bij de

waarderingsklassen uit het WoON 2018 en de manier waarop leefbaarheid wordt ‘beleefd’. De tweede wijze van presenteren gaat uit van het landelijk gemiddelde en de mate waarop het betreffende gebied daarvan afwijkt, van ‘zeer grote negatieve afwijking’ tot ‘zeer grote positieve afwijking’.

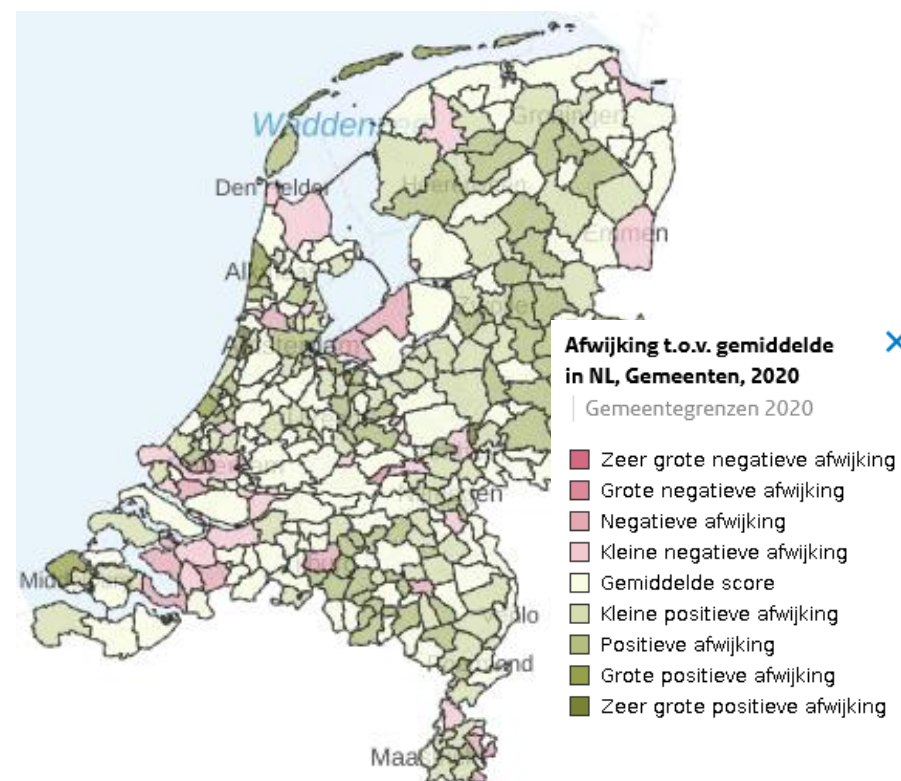

Fig. 1 Afwijking t.o.v. NL gemiddelde; gemeenten, 2020.

Bron: website Leefbaarometer.nl

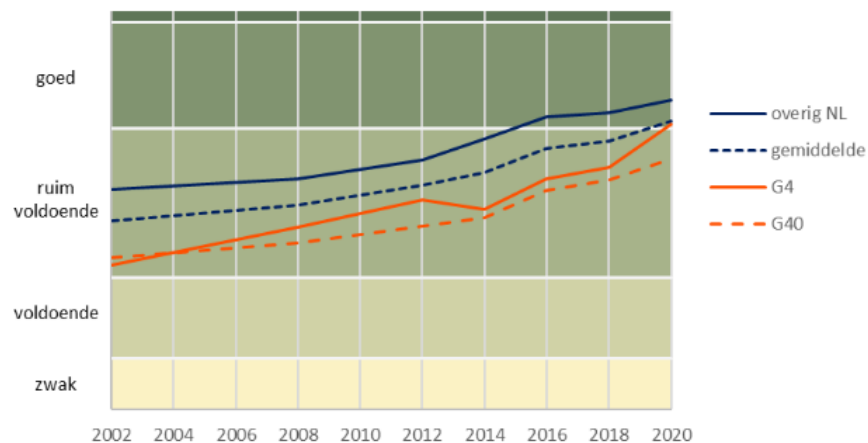

Fig. 2 Ontwikkeling leefbaarheidsscore, 2002 - 2020.
Bron: Rapport Leefbaarheid in Nederland 2020, p.22

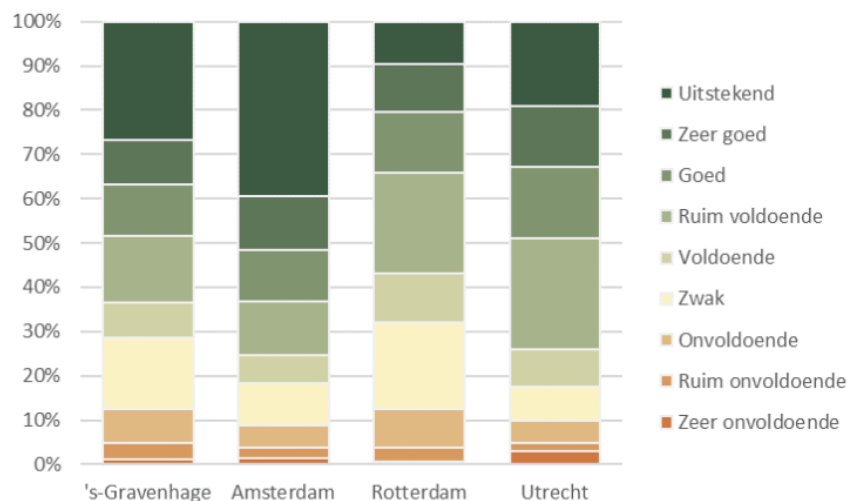

Fig. 3 Verdeling woningen naar LBM-klasse in G4.
Bron: Rapport Leefbaarheid in Nederland 2020, p.24

De leefbaarheidsscore voor Nederland liet in de afgelopen jaren een gunstige trend zien. Binnen Nederland groeide het aantal huishoudens dat woont in een gebied waar de leefbaarheid 'goed' of hoger scoort. In 2020 gold dat voor 30% van de huishoudens. Tegelijkertijd woonden nog 4% van de Nederlandse huishoudens in gebieden met 'onvoldoende' of lagere waardering. Hoewel het overgrote deel van de Nederlandse wijken voldoende of goed scoren, zijn er circa 200 wijken waar de leefbaarheid structureel onder druk staat en bewoners ontevreden zijn over de eigen leefomgeving. Deze wijken liggen overwegend in de grote steden en in een deel van de middelgrote steden in ons land. De relatief gunstige totaalscores voor grote gemeenten komen vooral door de aanwezige voorzieningen. Alle andere dimensies dragen negatief bij aan de leefbaarheidsscore. Alleen in Den Haag vormt de dimensie fysieke omgeving ook een kleine plus.

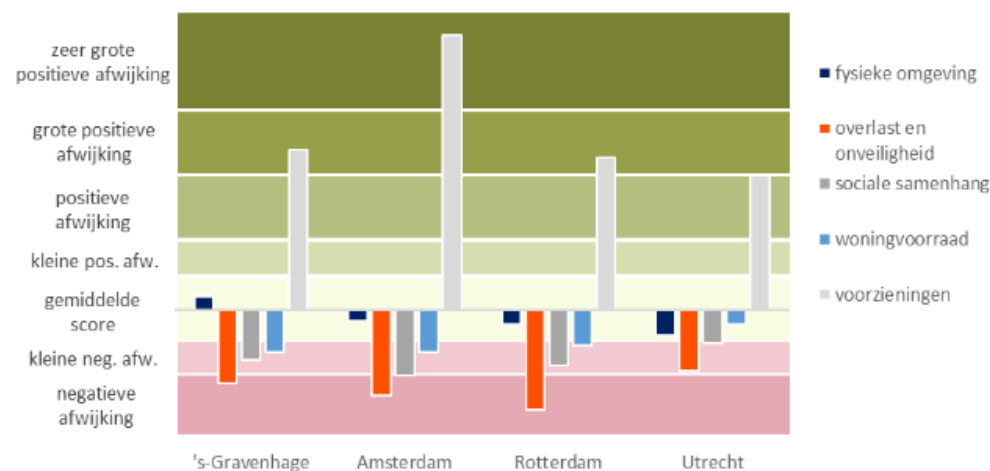

Fig. 4 Dimensiescore G4-gemeenten 2020.
Bron: Rapport Leefbaarheid in Nederland 2020, p.26

Leefbaarometer over Den Haag

Tussen 2014 en 2020 lieten de vier grote steden gunstige ontwikkelingen zien op de meeste dimensies en nam de gemiddelde leefbaarheidsscore sterker dan landelijk gemiddeld toe. De toename van de leefbaarheidsscore was in Den Haag echter minder groot dan in de andere grote gemeenten. Opvallend voor Den Haag is dat de dimensie Woningvoorraad een sterke negatieve ontwikkeling liet zien. De onderzoekers schrijven daar zelf over: *“Hierbij gaat het om zaken als woningleegstand, overbewoning en risico’s op het gebied van het onderhoud van woningen. In Den Haag is dat de belangrijkste reden voor een ontwikkeling die achterblijft bij de gemiddelde ontwikkeling in Nederland.”*

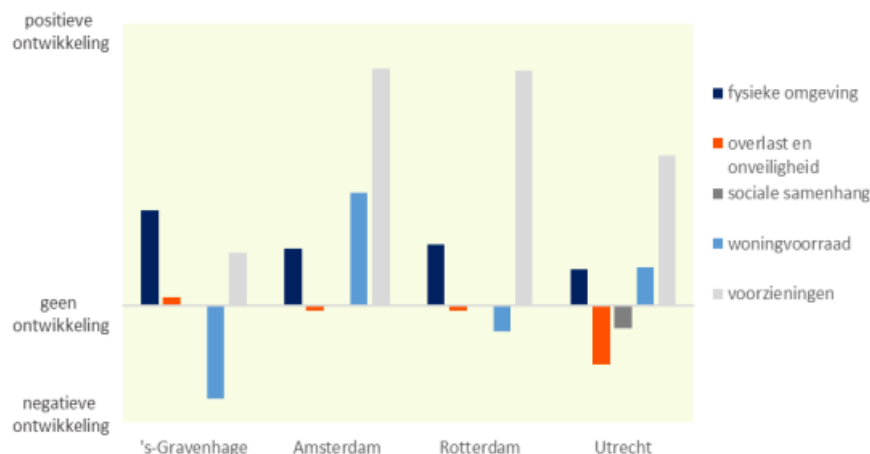

Fig. 5 Ontwikkeling 2018-2020 per dimensie, in G4.
Bron: Rapport Leefbaarheid in Nederland 2020, p.28

Een kanttekening daarbij is dat CBS-cijfers over woningleegstand in Den Haag te hoog zijn gebleken. Meer dan in andere steden wonen in Den Haag “geprivilegieerden” (diplomaten e.a.) die niet verplicht zijn zich in te schrijven bij de gemeente maar wel woningen bewonen³. Ook bewoning als tweede woning speelt daarbij een rol.

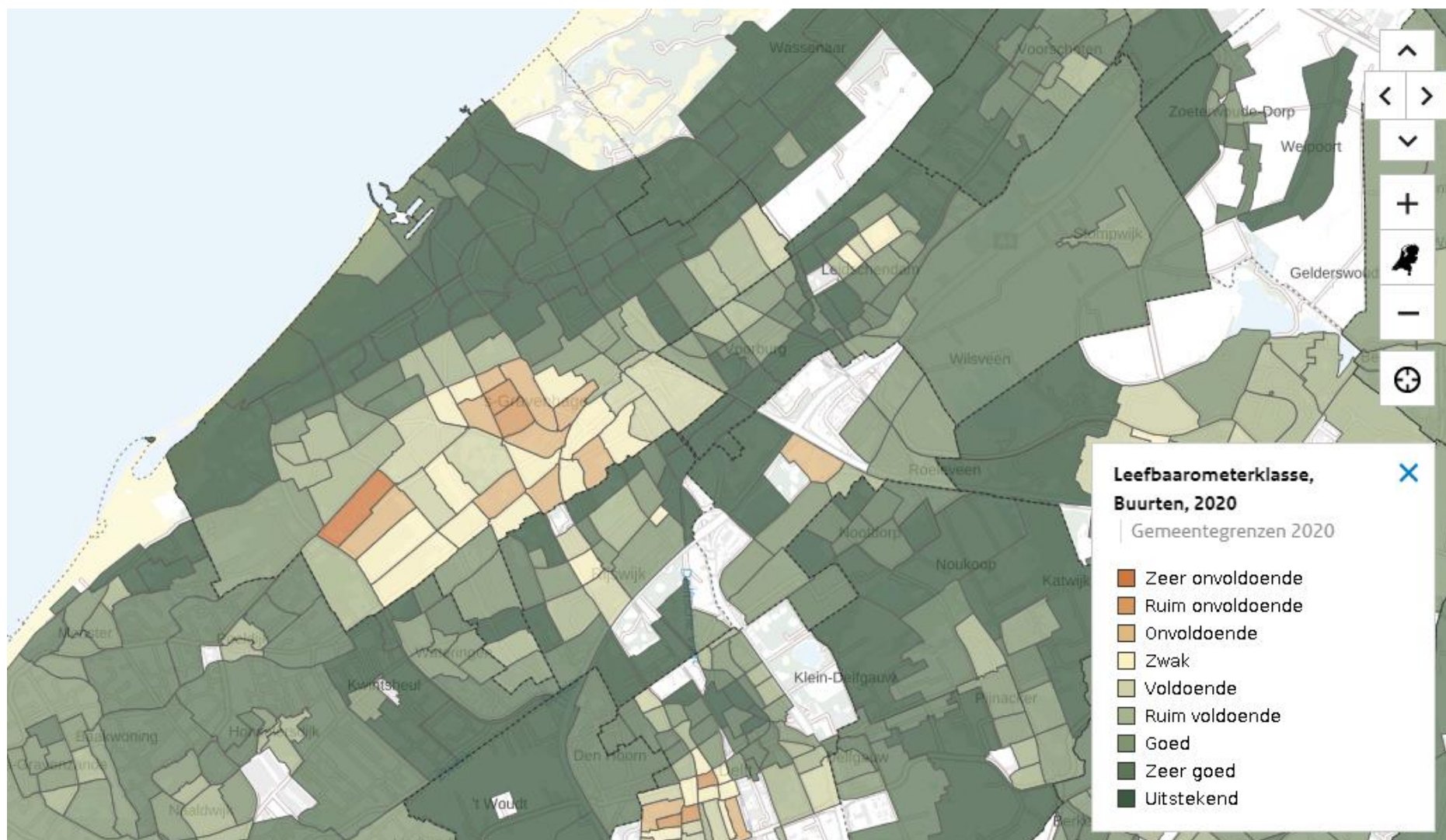
Den Haag op buurniveau

Den Haag kent grote verschillen tussen buurten. Twaalf Haagse buurten krijgen leefbaarheidsscores van onvoldoende tot zeer onvoldoende. Dit komt vooral door lage scores op de dimensies overlast & onveiligheid, woningvoorraad en sociale samenhang. Alle twaalf buurten liggen in Escamp, Laak en Centrum. Ze huisvesten twaalf procent van de Haagse huishoudens. In 2014 kleurden echter nog 22 buurten oranje-rood – in de jaren er na nam het aantal geleidelijk af tot de twaalf buurten in 2020. De meeste buurten vertonen een gunstige ontwikkeling. In Laak was van (zeer) onvoldoende richting zwak/voldoende. In Segbroek verbeterden veel buurten van ruim voldoende naar (zeer) goed.

De kaarten op de volgende bladzijden brengen leefbaarheid en de onderscheiden dimensies voor Den Haag en omliggende gemeenten op buurniveau in beeld. Daaruit blijkt dat de Haagse regio vaak een gunstiger score laat zien dan de stad zelf. Dat komt vooral door beter resultaat op de dimensies overlast & onveiligheid, woningvoorraad en sociale samenhang. Op de dimensie voorzieningen scoort Den Haag veel gunstiger.

³ Zie hiervoor het [Onderzoeksrapport woningleegstand Den Haag 2020](#)

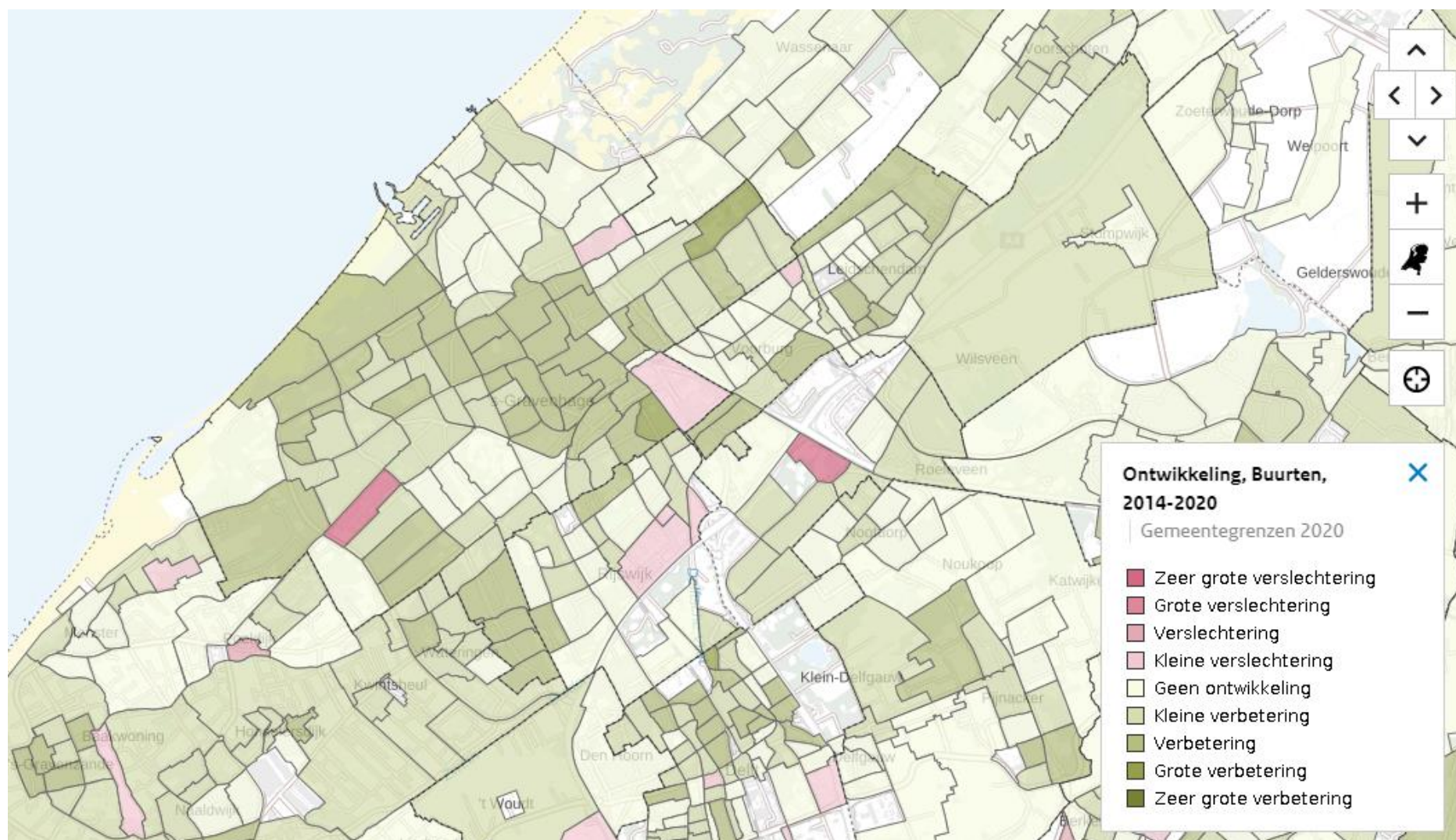
Leefbaarheidsscore Haagse buurten – 2020

- Grote verschillen tussen buurten; de Haagse regio laat een gunstiger score zien dan de stad zelf.

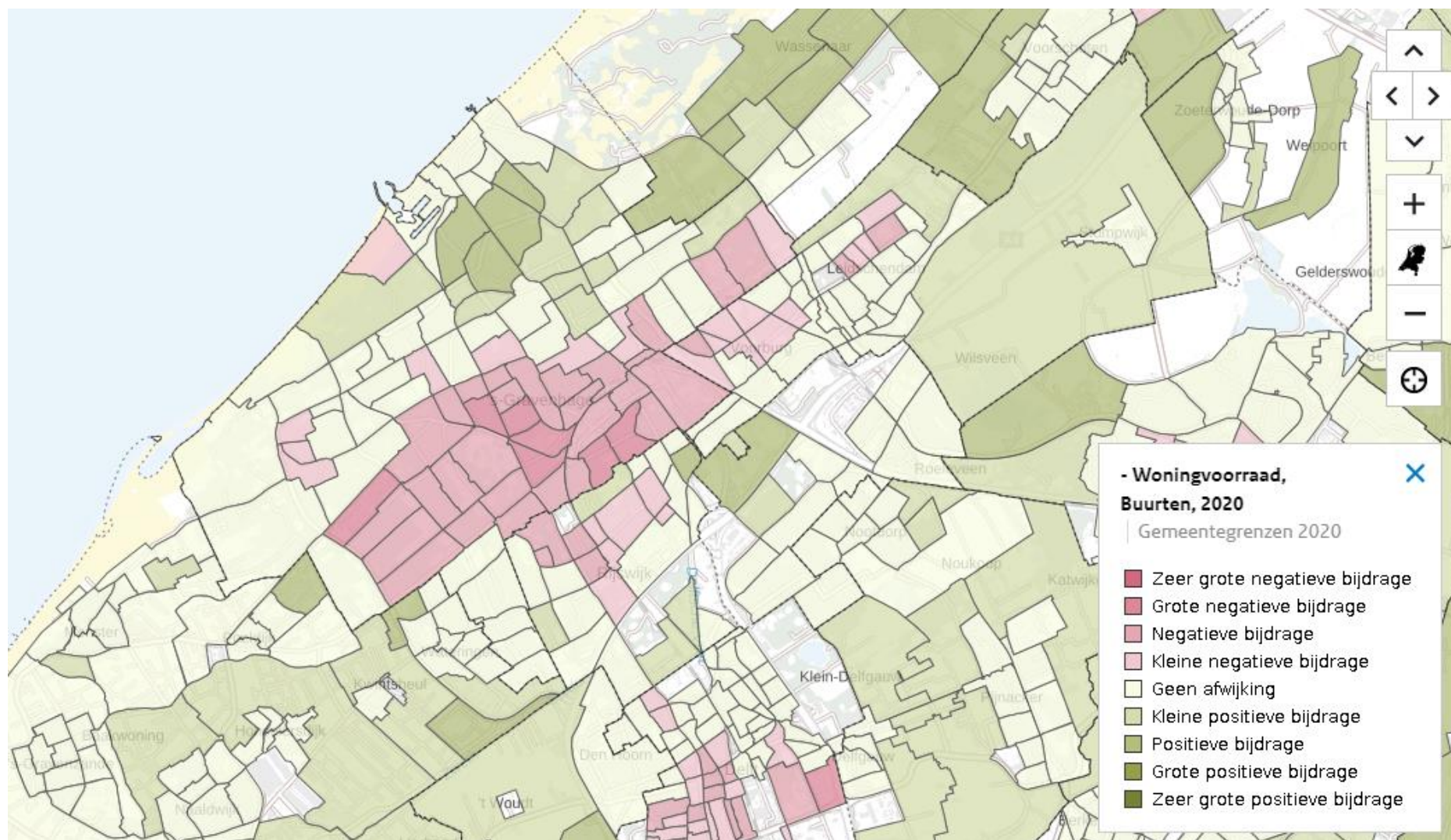
Bron: *Leefbaarometer.nl*

Leefbaarheidsscore Haagse buurten; ontwikkeling 2014 – 2020

- Overwegend verbetering over de afgelopen zes jaar, zowel in de stad als de regio; uitgezonderd enkele buurten. *Bron: Leefbaarometer.nl*

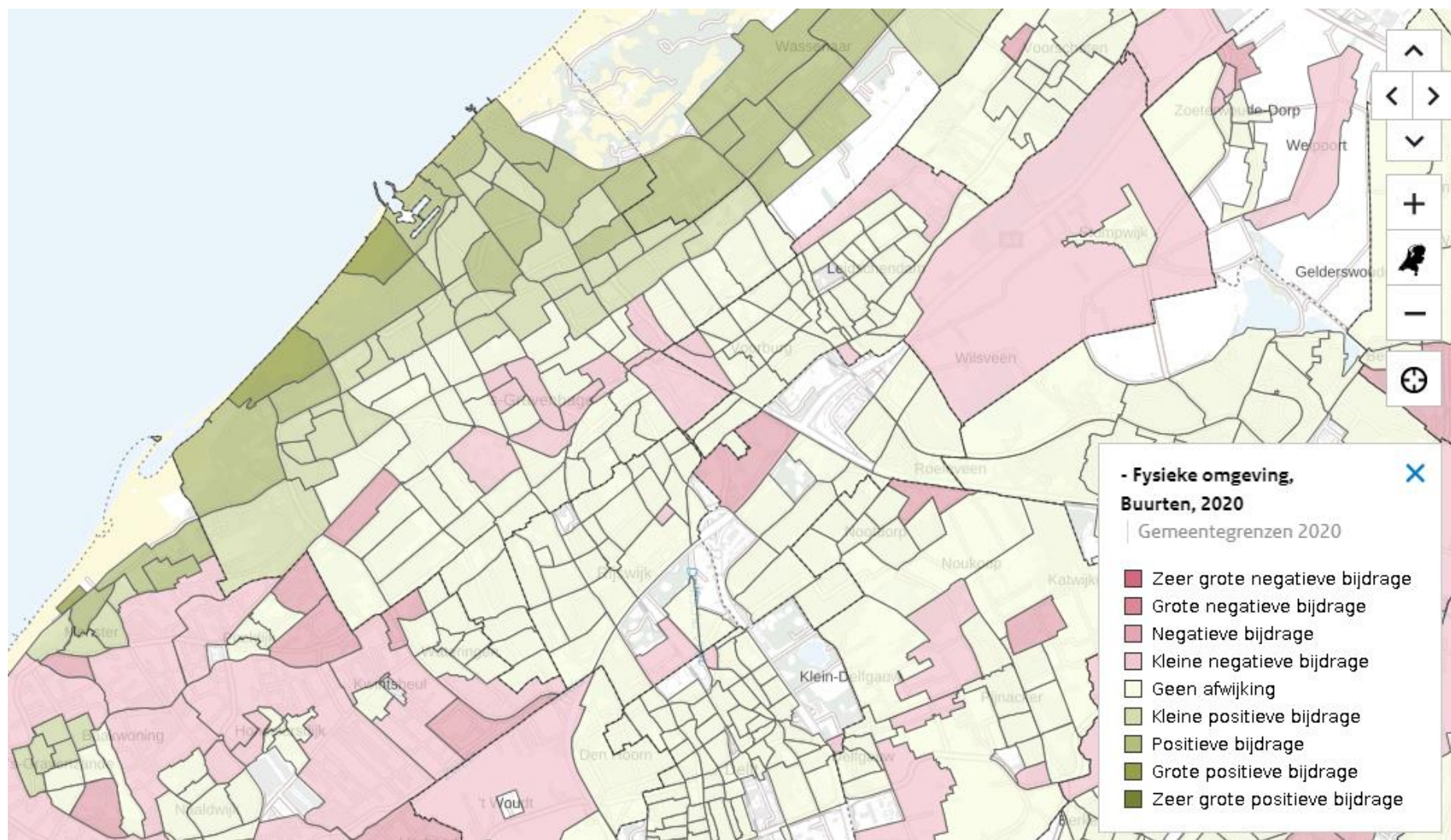
Dimensie Woningvoorraad – 2020; bijdrage aan totaalcijfer leefbaarheid

- Duidelijk negatief in naoorlogse buurten en gebieden in en rond de centra van Den Haag en Delft.

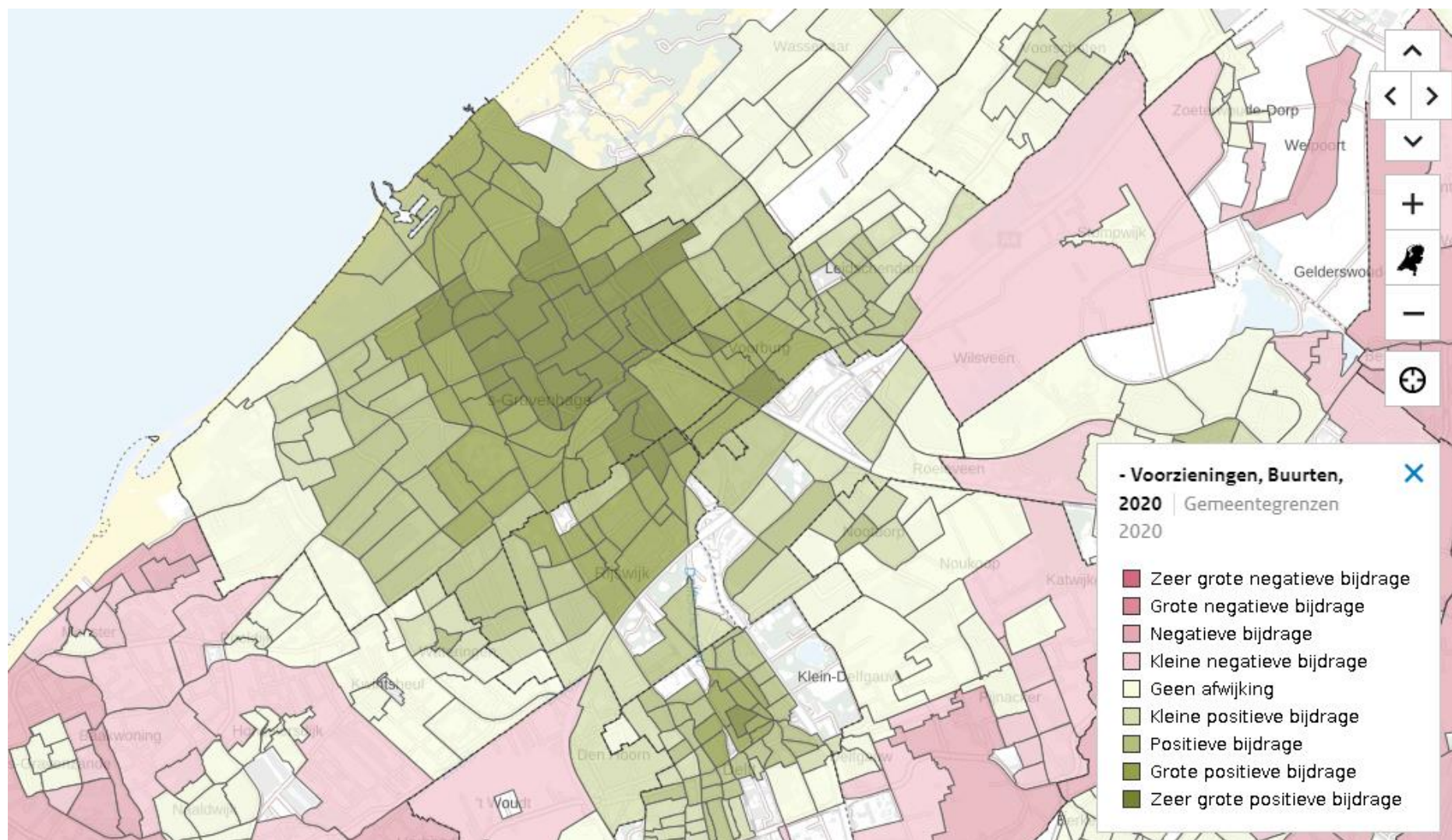
Bron: Leefbaarometer.nl

Dimensie Fysieke omgeving – 2020; bijdrage aan totaalcijfer leefbaarheid

- Regionaal beeld: positief in de kuststrook; neutraal in veel stedelijke gebieden; negatief in Westland en Oostland. *Bron: Leefbaarometer.nl*

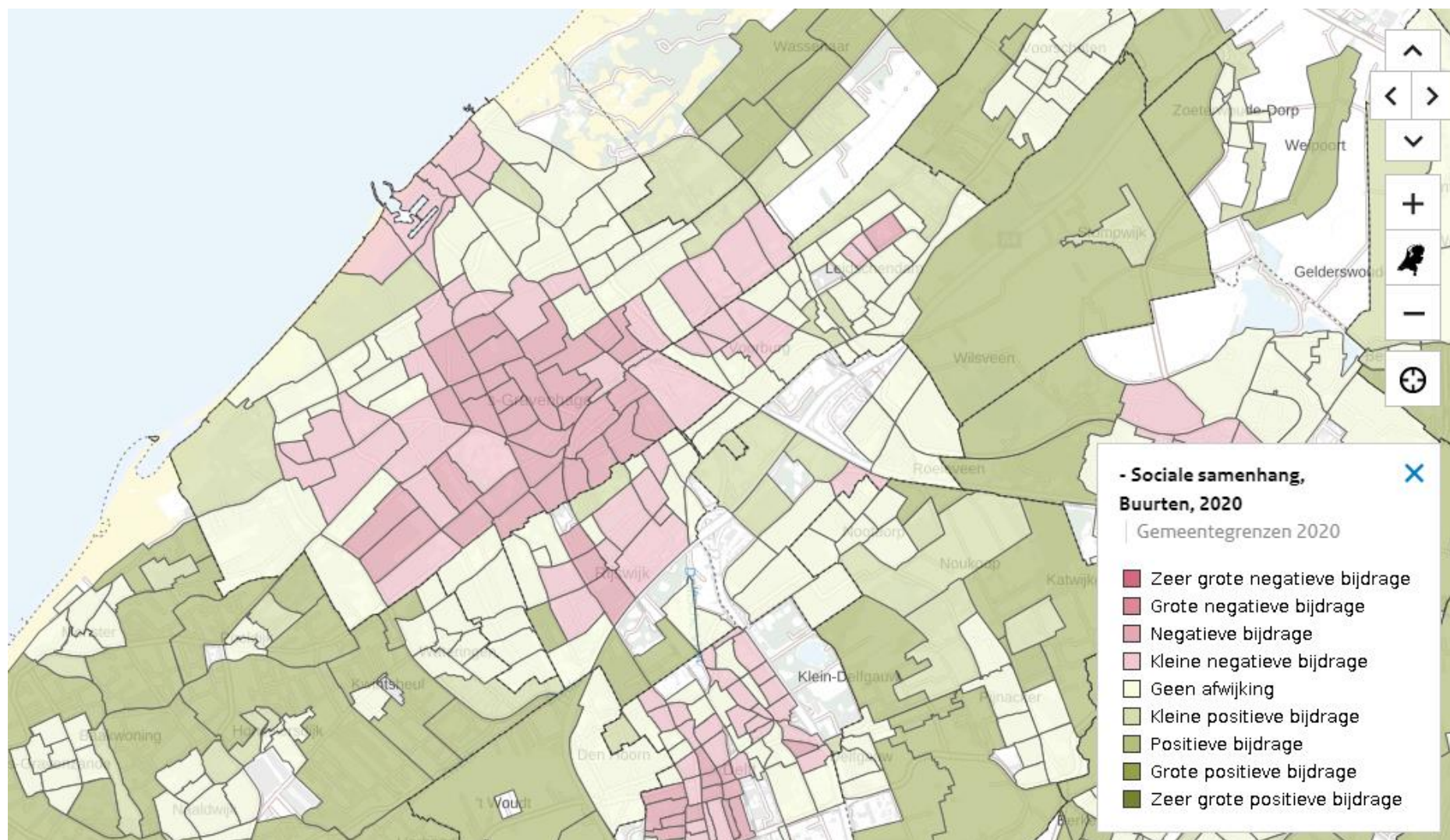
Dimensie Voorzieningen – 2020; bijdrage aan totaalcijfer leefbaarheid

- Onderscheidende kwaliteit voor grote steden, ook voor Den Haag; nauwelijks differentiatie binnen de stad.

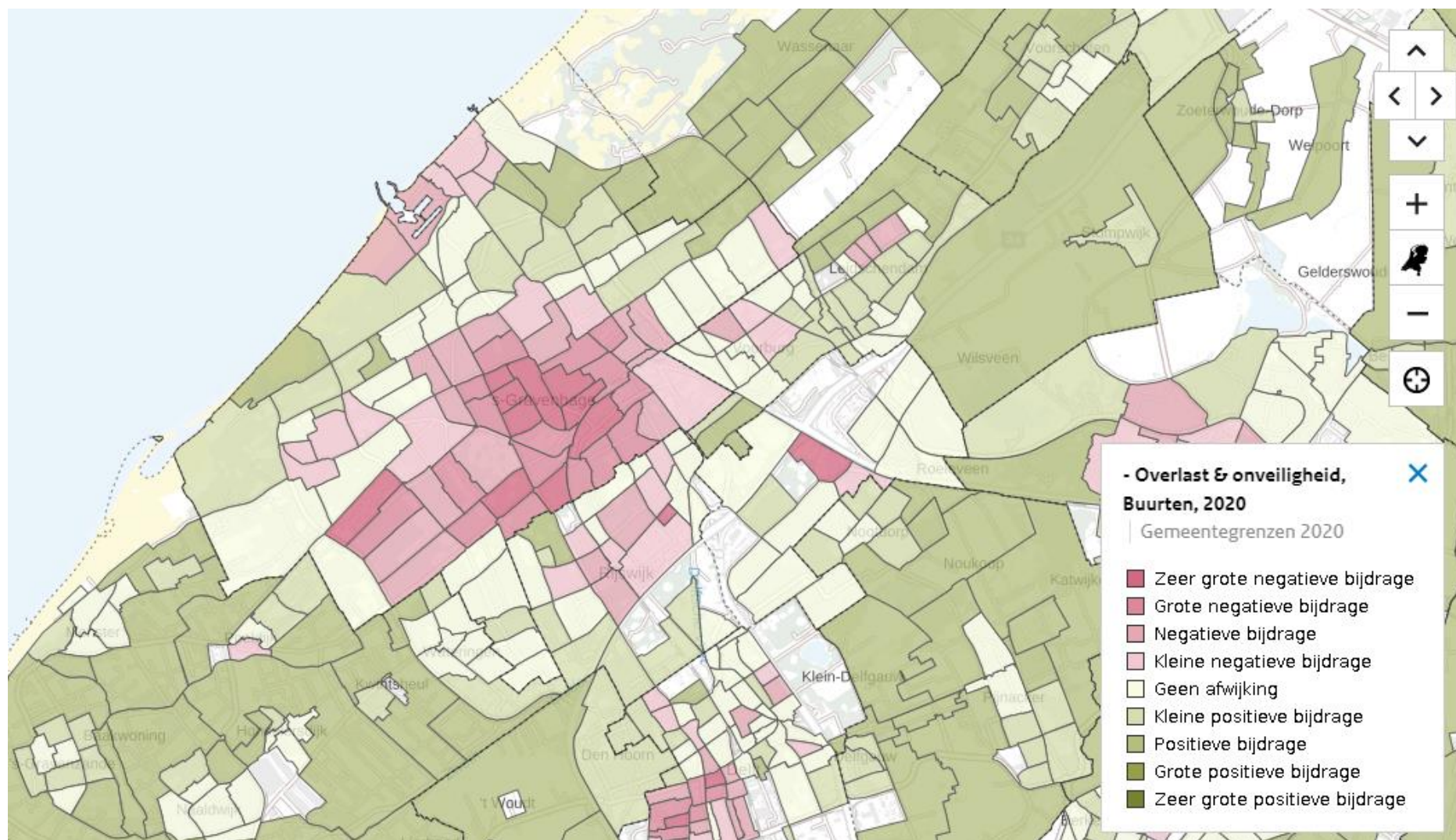
Bron: Leefbaarometer.nl

Dimensie Sociale samenhang – 2020; bijdrage aan totaalcijfer leefbaarheid

- Grootstedelijke uitdaging, gunstiger scores in nieuwere en aan de rand van de stad gelegen buurten en in de regio. *Bron: Leefbaarometer.nl*

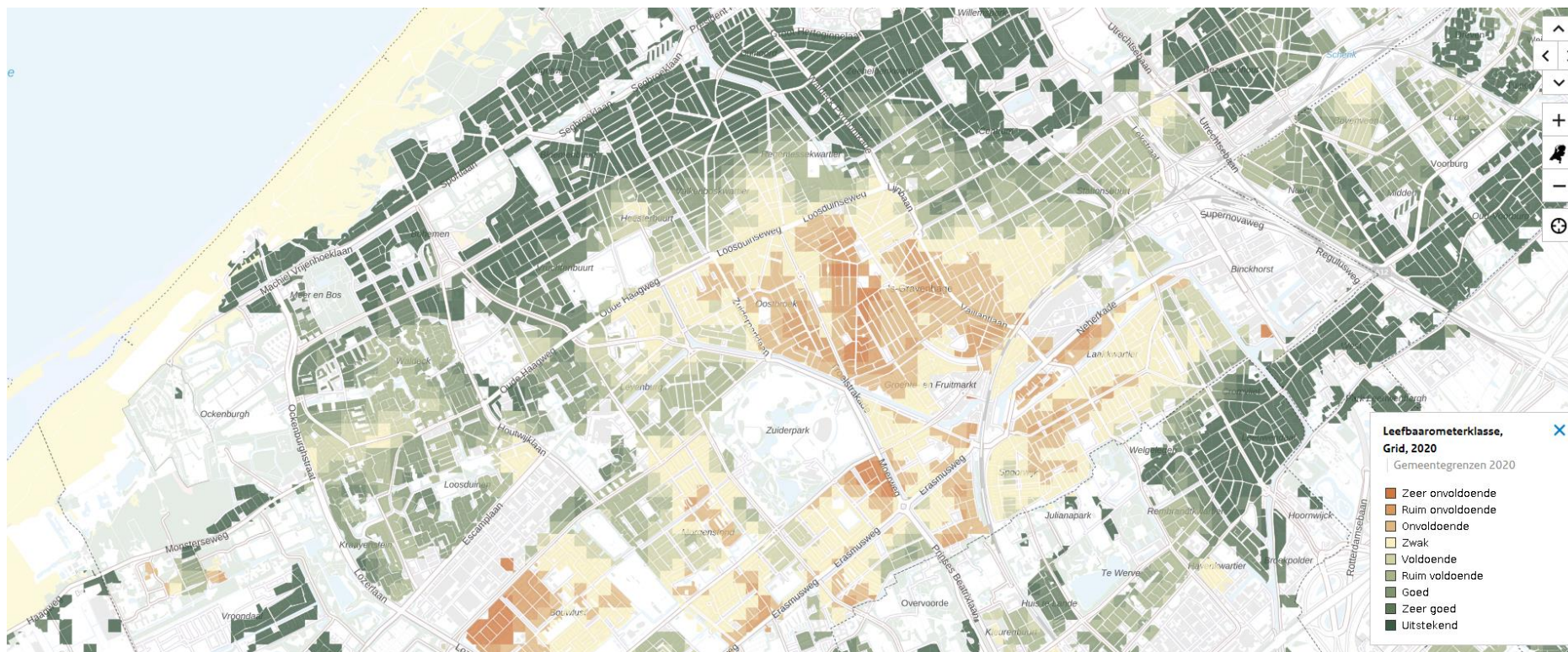
Dimensie Overlast & onveiligheid – 2020; bijdrage aan totaalcijfer leefbaarheid

- Grote verschillen tussen stad en ommeland, maar ook binnen de stad.

Bron: Leefbaarometer.nl

Leefbaarheid op gridniveau (100x100 meter), ingezoomd op een deel van de stad – 2020

- Ingezoomd wordt het contrast binnen de stad sterker en manifesteren zich gebieden met hardnekkige knelpunten. *Bron: Leefbaarometer.nl*

Andere instrumenten

De Leefbaarometer kan een nuttige aanvulling vormen op bestaande monitors zoals de (Haagse) Leefbaarheidscirkel, de Leefbaarheidseffectrapportage en de CBS-monitor Brede Welvaart.

De Leefbaarheidscirkel is een monitor van Haagse wijken en buurten op aspecten Veiligheid, Sociale leefbaarheid, Fysieke leefbaarheid en kerncijfers over inwoners, woningen, economie en voorzieningen. De opzet en selectie van indicatoren zijn totstandgekomen in gesprekken met de stadsdelen en wijken. De Leefbaarheidscirkel wordt ondermeer gebruikt voor monitoring van de wijkagenda's. De Leefbaarheidscirkel is [hier](#) te raadplegen.

De Leefbaarheidseffectrapportage (LER) is ontwikkeld op initiatief van inwoners van Bezuidenhout en beslaat momenteel delen van de stad, waaronder CID en omgeving, Laan van NOI en Den Haag Zuidwest. De LER is een ruimtelijk instrument (kaartbeelden) en biedt een benchmark voor leefbaarheidsaspecten. De LER is met name bedoeld om impact van ruimtelijke ontwikkelingen in te kunnen schatten en daarover het gesprek met betrokkenen aan te gaan. De LER is [hier](#) online te bekijken.

Brede welvaart is een begrip dat nauw verwant is aan leefbaarheid, maar een ruimere scope heeft, waarbij welvaart voor toekomstige generaties een rol speelt. CBS heeft een landsdekkend online dashboard tot op schaalniveau gemeenten ontwikkeld. De Haagse cijfers zijn [hier](#) te raadplegen en worden toegelicht in deze [Kenniswijzer Brede Welvaart 2021](#).

Bronnen

- Data en kaarten Leefbaarometer zijn te raadplegen op: <https://leefbaarometer.nl/kaart/#kaart>.
- De analyseresultaten zoals hierboven samengevat zijn afkomstig uit deze rapportage: <https://leefbaarometer.nl/resources/rapport-leefbaarheid-in-nederland-2020.pdf>;
- Verantwoording van de methodiek is hier gerapporteerd: <https://leefbaarometer.nl/resources/LBM3Instrumentontwikkeling.pdf>;

Meer informatie in Den Haag in Cijfers

Meer informatie, feiten en cijfers over Den Haag – ook op wijk- en buurniveau – zijn te vinden via [Den Haag in Cijfers](#).

Deze en andere Kenniswijzers zijn daar ook te lezen (denhaag.incijfers.nl/rapportages).

COLOFON

Uitgave

Gemeente Den Haag

DSO / SEPO - Onderzoek

Mei 2022

Inlichtingen

DSO / SEPO - Onderzoek

Matthijs de Vries (06 – 5534 6563 / matthijs.devries@denhaag.nl)

De dienst Stedelijke Ontwikkeling aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid inzake het gebruik en toepassing van de gepresenteerde gegevens. Afwijkingen in absolute aantallen en percentages kunnen veroorzaakt worden door afrondingen. Bij gebruik van cijfers is bronvermelding verplicht.